

Bérmozgalom a kendergyárban.

— A rendőrség közbelépése. —

(Saját tudósítónktól.) A kenderfonógyárban kedden reggel nagy ribillió volt. A munkások bérjavítási követeléssel léptek föl, amelyet a gyár vezérigazgatója nem tartott teljesíthetőnek. Ebből aztán valóságos forrongás támadt, ami a rendőrség sajnálatos közbelépését vonta maga után.

A kenderfonógyár nyolcszáz munkást foglalkoztat s mint Szegeden mindenki tudja, ez a város legnagyobb ipari vállalata. A szénhiány miatt a vállalat már szüneteltette üzemét s most is csökkentett üzemmel dolgozik. Mivel a szén- és anyaghiány állandó s a gyár termelése ehhez mérten lefokozódott, a személyi és sok dologi kiadás pedig ezzel szemben nem kisebbedett, az a veszély fenyeget, hogy a nagy ipari vállalat fölszámolni kényszerül.

Ilyen viszonyok között léptek elő a munkások azzal a kívánsággal, hogy *újabb* 20 százalékos drágasági pótlékot adjanak nekik. Kedden reggel küldöttség járult Wimmer Fülöp vezérigazgató elé s előadta neki a munkások kérelmét. A vezérigazgató arra hivatkozott, hogy január óta, amikor már kaptak huszszázalékos drágasági pótlékot, a fizetések is emelkedtek s az üzemi nehézségekkel küzdő gyárra az újabb 20 százalékos drágasági pótlék igen súlyos terhet róna. A követelést ennél fogva nem teljesítheti. A munkások a nehéz megélhetési viszonyokra hivatkoztak, amelyek napról-napra rosszabbodnak. A vezérigazgató ragaszkodott a kijelentéséhez.

A munkások a gyár udvarán gyűltek össze, a kiküldöttek beszámoltak a vezérigazgató válaszáról, ami nagy elégedetlenséget keltett. A zugolódásra Wimmer maga beszédet intézett a munkásokhoz, amelyben a vállalat helyzetét ismertette s a munkásokat mérséklésre intette. Ugy látszott, hogy szavainak van is hatása, később azonban egy csoport újabb bement az irodába s most már követelő és fenyegető hangon ismételte meg a kívánságot. Erre Wimmer a rendőrségre telefonált, mire Ferenczy Mátyás rendőrkapitány vezetésével nagyobb karhatalmi készültség ment ki a gyárba, ahol később Tirts őrnagy is megjelent. A rendőrség felszólította a munkásokat, hogy azok, akik dolgozni akarnak, álljanak munkába, akik ezt nem akarják, hagyják el a gyárhelyiséget. A rend erre helyreállt. Wimmer Fülöp a délelőtti folyamán ez ügyben fölkereste a polgármestert s elmondta a gyárban történeteket, amelyekhez még ezeket fűzte hozzá:

— A munkások januárban kaptak 20 százalékos drágasági pótlékot, ami 410 ezer korona költségfölbővítést okozott a vállalatnak. Januártól mostanig, nem is egy ízben, föl emeltük a munkások fizetését, úgy, hogyha most újból 20 százalékos drágasági pótlékot adna nekik a részvénytársaság, ez 1,100.000 korona költséget okozna, amit a jelenlegi viszonyok között a gyár nem viselhetne el. De a munkások élelmezési segítyt, gyermeksegélyt is kapnak s fizetést természetesen akkor is, amikor az üzem szünetel.

Wimmer egyébként azt hiszi, hogy a munka teljesen helyreáll a gyárban.

A dél folyamán a munkásszervezetek vezetősége még nem volt pontosan tájékoztatva az eseményről s csak a rendőrségről szerzett értesülései voltak. Bármilyen is azonban a maga részleteiben a kenderfonógyárban történt incidens, annak lényegéről az igazság érdekében, amit híven szolgálni mindenkifölött való kötelességünk, a következőket kell megjegyeznünk:

Kétségtelen, hogy a megélhetési viszonyok ma rendkívül súlyosak és kiváltképpen olyan családok embereire, akik meghatározott, korlátozott fizetésből élnek, a legnagyobb megpró-

báltatás terhet tetézik. Viszont *nem igaz* sok munkaadónak az az állítása, hogy a magas munkabérek a főokai a termelés csökkenésének s minden drágaságnak. Az anyagok kevesedése és folytonos áremelkedése az elsődleges ok, amely a munkabérek javítását szükségessé teszi s szükségessé teszi még most is. De másrészt a szervezett munkásságnak meg kell szivlelnie — különösen a mai viszonyok között — *Garami* Ernő intőszavait, amelyekkel nem egyszer ajánlotta a munkások figyelmébe a mérséklést. Bérköveteléseikben a dolgozóknak alkalmazkodniuk kell a vállalatok teherbíró képességéhez, mert azokat manapság könnyen kizárhatják a végleges üzembeszüntetésre. Az ellentétek elhárítására a munkásságnak is törekednie kell.

Ami a kendergyárat illeti, emlékezzünk, hogy Wimmer vezérigazgató a proletárdiktatura alatt szóban és írásban azon a véleményen volt,

hogy a munkaadóknak is okulniuk kell a múltból, nem szabad éhbérekért dolgoztatniok, a munkásokat jól kell fizetniök és utat kell nyitni számukra a politikai érvényesülésre is. Amennyire mi a kenderfonógyár viszonyairól tájékozódva vagyunk, Wimmer nem áll ma sem ellentétben a diktatura alatt tett nyilatkozataival, az események tanulságait nemcsak levonta, hanem, a legtöbb munkaadóval szemben, *ma is állja* és értékcsíti. A szegedi vállalatok közül a kendergyár a *legjobb fizeti munkásait*. S amíg nálunk a legtöbb nagyvállalat vezetősége a kényszerű üzem-szünetek alatt a munkások fizetéseit egyszerűen beszünteti, a kenderfonógyárban ezt nem ismerik.

S még egyet. A munkásoknak van szakszervezetük. Ha már most béremelési követelésük van s azt a vállalat nem teljesíti, akkor van egy megfontolt tanácsadó fórum: a szakszervezeti vezetőség, amelytől tanácsot kérhetnek a további magatartásra nézve. De az okossággal, a munkásság érdekével, sokszor meggyűnyolt és kétségbevonott méltóságával éles ellentétben áll a fenyegető föllépés, a zavargás, különösen a mai időkben, amikor egyik legfőbb közös érdek: a nyugalom és a rend.

A szegedi kerületi rendőrfőkapitányság.

— Dr. Szalay József a miniszteri tanácsos-főkapitány. —

(Saját tudósítónktól.) A minisztertanács a belügyminiszter előterjesztésére dr. Szalay József, Szeged város volt főkapitányát miniszteri tanácsosi rangban kerületi főkapitánnyá nevezte ki. A kinevezés a rendőrség államosításával függ össze, amelyet a kormány már elrendelt. Az államosítás kerületenként történik és dr. Szalay József a Szeged-kerület élére került.

A kerületi rendőrfőkapitány egyheti távollét után hétfőn érkezett haza Szegedre. Távolléte alatt a belügyminisztériumban tárgyalt és kerületének megszervezésével foglalkozott. Hazatérkezése után fogadta a szegedi sajtó képviselőit és a rendőrség államosításának kérdéséről, kinevezéséről és megbízásáról a következőképp nyilatkozott:

— Az utolsó évtized alatt a legnagyobb intenzivitással nyilatkozott meg a kormányoknak a szándéka, hogy a vidéki városok rendőrségét államosítsák, úgy hogy 1912-ben erről törvényjavaslatot is készítettek. A világjáboru elterelte erről a kérdéssről a figyelmet, de éppen a háboruokozta rázkódtatások követelték az államosítást. 1918-ban létrejött a Wekerle-féle törvényjavaslat, amelyet azonban nem tárgyalhattak le. De az államosítás elkerülhetetlen.

Ezért a képviselőház együtt nemlétében a minisztertanács törvénypótló szükségrendeletet bocsátott ki a rendőrség államosítása tárgyában, amelynek az a lényege, hogy ellátja a közbiztonsági rendszert egész körét és gyakorolja az igazgatási rendszert és a rendőri büntetőbiráskodást.

Az ország rendőrfőkapitányi kerületekre oszlik. A pestvidéki, székesfehérvári, szombathelyi és szegedi kerületek vannak ezidőszert felállítva. Az ezek területén levő városok rendőrsége, valamint a határrendőrség rendelkezési állományba kerül. Erre nézve Szegeden a kijelölt határidő november 15-ike. Ez azért történik, hogy egyrészt az állam rögtönösen rendelkezessék rendőri szervekkel, másrészt, hogy a rendelkezési állományban levőkből válogassa ki a neki megfelelő tiszt, polgári, biztosi és őrszemélyzetet. Akit az állam át nem vehet, azt szabályszerű elbánsra (továbbalkalmazás, nyugdíjazás, végkielégítés) az illető városának rendelkezésére bocsátja vissza.

Az állami rendőrség költségeit *teljes egészében az állam viseli*, azonban mivel a városok

ezidőszert az állam részéről szubvencióban részesülnek, a költségek az államköltségvetési év végéig az illető város viseli. Ugyanó tartozik a szükséges helyiségeket, szerelvényeket díjmentesen átengedni.

Az állami rendőrség körében a *másodfokú rendőrhatalom* és a *másodfokú rendőri bíróságot*, a rendőrség fölött a fegyelmi jogot a kerületi főkapitány gyakorolja. A legfelsőbb felügyelő és ellenőrző hatóság a belügyminiszter. Ugy a tiszt, személyzet, mint a legénység szellemi színvonalának emelése céljából állandó iskolázatásról gondoskodás történik.

Az a rendelet, amely a szegedi rendőrkörület november 15-iki hatállyal való felállítását elrendelte, november 5-én kelt. A kerületi rendőrkapitányság működési területe egyelőre Pestvármegyének a pestvidéki rendőrkörületbe nem osztott részére, Csongrádvármegyének a Tiszán-inneni része, Szeged és Kecskemét, továbbá Kiskunhalas és Kiskunfélegyháza városokra terjed ki. A kerületi rendőrfőkapitány utasította a városok illetékes törvényhatóságait, hogy a rendelkezési állapot tartama alatt a rendőrségi alkalmazottak sem elő nem léptethetők, sem új javadalomban nem részesíthetők. A rendelkezési állapot maximuma hat hónap, a végleges szervezést és kinevezést azonban a legrövidebb idő alatt, esetleg néhány hét alatt kívánja megvalósítani. A kinevezéseknél humánusan mérlegelik ugyan a múlt érdemeit, de szigorúan esnek latba azok a képességek, amelyekkel az államrendőrség személyzetének bírnia kell. Szolgálati érdekből ugyszólván minden városban lesznek áthelyezések, azonban minden méltányos körülményt figyelembe vesznek az elhelyezkedésnél. A régi elnevezések megszűnnek.

Dr. Szalay kedden átadta dr. Kelemen Béla kerületi kormánybiztosnak és dr. Somogyi Szilveszter polgármesternek az államosításra vonatkozó rendeleteket és kérte a polgármestert, hogy azokat a legközelebbi tanácsülésen tárgyalassa le; kérte továbbá a tanácsülésre való meghívását, hogy november 15-ikén a szegedi rendőrséget a közigazgatástól függetlenítse és saját hatósága alá helyezze.

A kerületi főkapitányságnak külön hivatala lesz, mely egyelőre valószínűleg a törvényszéken fog elhelyeztetni, megfelelő tiszt, segéd és felügyelői személyzettel.

Mielőtt dr. Szalay József kerületi főkapitánnyá való kinevezése megtörtént, a belügyminiszter meghagyására a polgármesterrel együtt bejelentette az államosítás előkészületére és a kinevezésre vonatkozó tervet a francia városkormányzónál, aki azt jóváhagyólag tudomásul vette. A kerületi főkapitány most ismét be fogja jelenteni a kormányzónak, hogy a kinevezés megtörtént és a rendőrség államosítása a megvalósulás stádiumába jutott.

Uj bizottságot küldtek ki a légszeszgyár ár-emelési ügyében.

(Saját tudósítónktól.) A légszeszgyár ár-emelési kérelmének megvizsgálására a tanács tudvalevőleg egy szakszervezést küldött ki, amely hétfőn délután terjesztette elő véleményes jelentését a gáz és a villany egységárának megállapítása tárgyában a polgármester által egybehívott bizottságnak. A jelentés alapján a bizottság javaslatot terjesztett volna a tanács elé. Erre azonban nem került a sor, mert a bizottság úgy határozott, hogy a szakvélemény egyes adatait egy szűkebbkörű bizottság felülvizsgálja, illetve kiegészíti és a kiegészített szakvélemény alapján fognak javaslatot tenni a tanácsnak.

A bizottság tágyalásáról, amelyet röviden már ismertettünk, az alábbiakban számolunk be részletesen:

Dr. Turóczy Mihály főügyész bejelentette, hogy a légszeszgyár újabban még egy beadványt intézett a tanácshoz, amelyben a gáz és a villany egységárait a szakszervezet által javasolt áraknál is magasabban kéri megállapítani. A gázgyár azzal érvel, hogy a szakszervezet számos olyan kiadásait tételt nem vett figyelembe, amelyek a vállalat költségeit emelik. Még abban az esetben is, ha a tanács elfogadná a légszeszgyár által kívánt egységárakat és pedig a gáz köbméterét 350, a világítási áram hektowattját 85 és az ipari áram hektowattját 50 fillérben, még ebben az esetben is mindössze 13.000 korona évi nyeresége maradna a vállalatnak, ami az előre nem látható kiadások fedezésére se volna elegendő. A gázgyár újabb beadványában a legfontosabb, hogy ezeket a magasabb egységárakat szeptember 22-ikétől visszamenőleg kéri megállapítani, hogy az októberi számlákat már ezen az alapon állíthassa ki.

A szakszervezet jelentését Jesch László tanár terjesztette elő, tételenként ismertette a gyár kiadási és bevételi adatait. A bizottság való sággal megdöbben a horribilis kiadási tételeken. A szakszervezet két tétel mérséklésével véli elérhetőnek az egységárak alacsonyabb megállapítását: *ha leszállítják a munkások és tisztviselők drágasági pótlékát és a város részese-dését 300.000 koronáról 100.000 koronára*. A gáz és villany egységára között nagy differencia mutatkozik, amit ki kell egyenlíteni, mert különben a fogyasztók a gázt nem veszik igénybe, a gázgyár beszünteti üzemét és az összes költségek a villanytelepet fogják terhelni. A kiegyenlítést úgy kell keresztülvinni, hogy a gáz árát leszállítsák, a villanyt pedig fel-emelik.

A fogyasztóközönség nevében Faur Kornél műszaki tanácsos bírálta a jelentést. Nincs megelégedve a jelentéssel, mert a szakértők *nem tekinthettek be a társaság könyveibe, amelyeket Budapestben vezetnek*. Enélkül pedig megnyugtató véleményt nem lehet mondani. A légszeszgyár a fogyasztóközönség rovására könnyelműen felemelte a tisztviselők és munkások fizetését, a lámpagyújtóknak is *fénys-osztálytanácsosi fizetést adnak*. A gáz- és villanytermelés csödjét csak úgy lehet elkerülni, ha a város lemond részesedéséről és a fogyasztók rovására történő árkedvezményről. A gáz és a villany árát nem szabad egységesíteni, de egységesíteni kell a világítási és ipari áram árát.

Wimmer Fülöp ugyancsak a fogyasztóközönség nevében írásbeli kifogásait olvasta fel a jelentésre vonatkozóan. Kifogásolja a bizottság adatait, amelyeket egy képzelt üzleti évre állítottak össze. A szakértők egy bizonyos fogyasztási mennyiséget állapítottak meg, ehhez képest állapították meg a szükséges nyers- és segélyanyag szükségletét és ezeknek árát. Ezért kerültek a számításba horribilis adatok. Így például kiszámították, hogy 400 métermázsza olaj kell egy esztendőre, ami *lehetetlenség*. Más számítási módot kellett volna alkalmazni. A munkabérekhez *lehetetlen hozzányulni*. A légszeszgyárnak kollektív szerződése van, amely szerint a gázgyárban a munkabérek alacsonyab-bak, mint a többi vállalatokban. Nem lehet tehát ezeket a béreket leszállítani. Indítványozza egy új szakszervezet kiküldését. A világítási és az ipari áramot olcsóbban kell megállapítani. Az ellen nincs kifogása, hogy a nagyiparosok

Munkások Általános Fogyasztási Szövetkezete

TELEFON 120. Feketesas-utca 19. szám. TELEFON 120.

Marhahus:

Tagoknak:

eleje . . . 22 korona
hátfelja . . . 24 korona

Nem tagoknak:

eleje . . . 24 korona
hátfelja . . . 26 korona